

ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΟ ΟΡΟΣ
ΤΥΜΦΗ

Λυγερή Γκαμήλα

ΣΠΗΛΑΙΟ Η ΤΡΥΠΑ ΤΗΣ ΛΥΓΕΡΗΣ

Θωμάς Θεοδοσιάδης

ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο 2009

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Ιστορικό εξερευνήσεων.....	3
Αποστολές του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο στην περιοχή.....	4
Το όνομα.....	6
Ιστορικό αποστολής και οργάνωση.....	6
Το πρόγραμμα.....	8
Στόχοι της Αποστολής.....	9
Περιοχή.....	9
Το σπήλαιο.....	9
Οδοιπορικό.....	10
Την επόμενη φορά.....	13
Βιβλιογραφία.....	15

Εισαγωγή

Η πρώτη μου επαφή με την περιοχή έγινε το 1992 όταν με δύο φίλους έκανα διάσχιση της δυτικής πλευράς του Όρους Γκαμήλα από το χωριό Μονοδέντρι έως την Κόνιτσα, έκτοτε σχεδόν κάθε χρόνο και γύρω από τις ημερομηνίες της Εορτής του Αγίου Πνεύματος διοργανώναμε κάποια διάσχιση του βουνού. Οι τρεις φίλοι του 1992 έγιναν μια μεγάλη παρέα 13 ατόμων το 2002.

Μέχρι το 1997 η επαφή μου με το βουνό ήταν μόνο πεζοπορική, από τότε και μετά, πάντα το έβλεπα και με άλλο μάτι, αυτό του σπηλαιολόγου, και πάντα σε κάθε διάσχιση είτε περνούσαμε από τις εισόδους μεγάλων βράθρων της περιοχής είτε ψάχναμε για νέα σπήλαια. Ένωθα ότι για να ολοκληρωθώ σαν σπηλαιολόγος έπρεπε να κατέβω το ιστορικό βράθρο της Προβατίνας,, το οποίο δεν έχω καταφέρει μέχρι τώρα για διαφόρους λόγους. Τελικά η πρώτη σπηλαιολογική προσέγγιση του βουνού έτυχε να είναι η αποστολή στο Βάραθρο με την ονομασία η Τρύπα της Λυγερής ή Ligeri.

Κάθε χρόνο ο σύλλογος οργανώνει σπηλαιολογικές αποστολές σε όλη την Ελλάδα και σε αυτές παίρνουν μέρος αρκετά μέλη του. Η οργάνωση μιας σπηλαιολογικής αποστολής είναι αρκετά δύσκολη και ψυχοφθόρα υπόθεση, αρχίζει πολύ πριν την ημερομηνία της αποστολής και τελειώνει αρκετά μετά από αυτή, τελικά όμως πιστεύω ότι σχεδόν όλοι μπορούν να οργανώσουν μια τέτοια αποστολή και να ηγηθούν σε αυτή, το πιο δύσκολο για τον καθένα μας είναι νομίζω να συμμετέχει σε μία αποστολή σαν απλό μέλος. Αυτά τα «απλά» μέλη των αποστολών ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου, αναγνωρίζοντας ότι ο καθένας έδωσε τον καλύτερο του εαυτό.

Στην παρακάτω έκθεση της αποστολής θα διαβάσετε τα πιο σημαντικά στοιχεία της αποστολής - σε ύψος προσωπικό- καθώς επίσης και αρκετά ιστορικά στοιχεία σχετικά με την ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.λογική προσέγγιση της περιοχής¹.

Ιστορικό εξερευνήσεων

Το σπήλαιο εντοπίστηκε και εξερευνήθηκε από την αποστολή του 1979² του αγγλικού συλλόγου SUSS (Sheffield University Speleological Society). Κατά την διάρκεια αυτής της αποστολής που διήρκεσε 20 μέρες, εντοπίστηκαν και εξερευνήθηκαν πάνω από 60 σπήλαια, το πιο μεγάλο και σπουδαίο ήταν το σπήλαιο της Λυγερής. Η εξερεύνηση του σπηλαίου που κράτησε 6 μέρες, και η χαρτογράφηση που έγινε ήταν με ακρίβεια 5b της κλίμακα BCRA.

¹ Πολύ πιθανόν η διαφορετική μου ματιά να παρέλειψε στοιχεία που να θεωρούνταν από άλλους σημαντικά καθώς και να μην συμπεριέλαβα σπηλαιολογικά ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα. Σε μια τέτοια περίπτωση θα να μου τα επισημάνει ο αναγνώστης ώστε να τα ενσωματώσω.

² Sheffield University Speleological Society Expedition to the Tymphe mountains, Greece, 1979.

Το σπήλαιο έκτοτε δεν είχε κάποια επανάληψη³, παρόλο το αξιόλογο μέγεθός του. Τις δεκαετίες του 80 και 90 υπήρξε και σύγχυση σχετικά με την θέση του. Σπηλαιολόγοι μπέρδεψαν⁴, άγνωστο πώς, το σπήλαιο της Λυγερής με το Ulysses rot⁵ το οποίο βρίσκεται σε διαφορετική θέση και είναι διαφορετικού βάθους. Το μόνο που μπορεί να δικαιολογήσει το μπέρδεμα είναι ότι τα σπήλαια βρίσκονται σε παραπλήσιο γεωγραφικό πλάτος - ίσως μια εσφαλμένη μετατροπή γεωγραφικών συντεταγμένων να έφερε αυτό το αποτέλεσμα.

Η αποστολή που εντόπισε εκ νέου το σπήλαιο ήταν η ελληνική αποστολή Ασπρακάν 2006⁶ από την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρία (Ε.Σ.Ε.). Κατά την διάρκεια της αποστολής έγιναν εντοπισμοί σπηλαίων και ταυτοποιήσεις εξερευνημένων από ξένες αποστολές. Το σημαντικότερο της αποστολής η ταυτοποίηση του σπηλαίου της Λυγερής και το πρώτο κατέβασμα των 150μ.

Αποστολές του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο στην περιοχή

Στην περιοχή του όρους Τύμφη ή Γκαμήλας, έχουν γίνει δεκάδες αποστολές από ξένους κυρίως σπηλαιολόγους, στις οποίες έχουν εξερευνηθεί εκατοντάδες σπήλαια. Την δεκαετία του 1960 δύο σημαντικά σπήλαια (βάραθρα) της σπηλαιολογικής μας ιστορίας εντοπίζονται και εξερευνούνται, το βάραθρο της Προβατίνας και το Χάσμα του Έπους. Το βάραθρο της Προβατίνας⁷ ήταν μέχρι τις αρχές του 1980 το δεύτερο βαθύτερο μονοκόμματο στον κόσμο, σε αυτό επίσης έγινε για πρώτη φορά στην Ευρώπη η πρώτη κατάβαση με την τεχνική μονού σκοινιού⁸. Ενώ το Χάσμα του Έπους μέχρι το 1990 ήταν το βαθύτερο⁹ στην Ελλάδα. Τα δύο αυτά βάραθρα τράβηξαν το ενδιαφέρον και των ελλήνων σπηλαιολόγων¹⁰, το 1978 σε μία αποστολή που οργάνωσαν Πολωνοί σπηλαιολόγοι συμμετείχαν και μέλη της Ε.Σ.Ε.¹¹

³ Σύμφωνα με πληροφορίες έγινε από Ιταλούς.

⁴ Στο περιοδικό Κορφές τ144 του 2000 υπάρχει άρθρο του Στ. Κίρδη με τίτλο *Τα βάραθρα των Ζαγοριών* σε αυτό αναφέρει σχετικά με τη θέση του σπηλαίου τα εξής: **Θέση**, από το σημείο που βρίσκεται η τρύπα της Νύφης ξεκινάει ένας κακοτράχαλος χωματόδρομος που οδηγεί σχεδόν μέχρι το φαράγγι του Βίκου. Λίγο πριν το τέλος του δρόμου, συναντάμε μια δολίνη, και στην άκρη είναι η είσοδος του σπηλαίου. **Περιγραφή του σπηλαίου**, Πρόκειται για μια καταβόθρα με συνολικό βάθος 330μ. Αποτελείται από πολλά μικρά βάραθρα που συνδέονται με στενούς μαιάνδρους. Ακόμη και το Αύγουστο διατηρούνται πάγοι στο πρώτο μέρος του σπηλαίου. Στο σπήλαιο έχει κατέβει μόνο μια Ιταλική αποστολή πριν 10 χρόνια και η αποστολή της Ε.Σ.Ε. το 1998. Είναι προφανές ότι αναφέρεται στο σπήλαιο Ulysses rot με -150 μέτρα βάθος.

⁵ DESCENT 45p, Ulysses cave, Σπήλαια που βρέθηκαν το 1975, νότια του Πλατό της Ασπράκας στην περιοχή της Τύμφης, ΒΔ Ελλάδα. Σχέδιο χάρτη από τον Andrew Pavel (20/8/2975).

⁶ Φάνης Έλληνας, *ΑΣΤΡΑΚΑΝ 2006 Εξερευνητική αποστολή στην Ασπράκα 31 Ιουλίου έως 14 Αυγούστου 2006*, www.esse.edu.gr.

⁷ John Pollack, S.R.T. DEEP PIT EXPERTISE 1973, NPC Bulletin 1975, pp 14-19.

⁸ John Pollack, NSS team brings SRT expertise to Europe's pots, Descent no26 1974 σ10.

⁹ Καλούστ Παραγκαμιάν, Βάραθρο «Τάφος στα Πετραδολάκια» *Ανωγείων Μυλοπόταμου Κρήτης Το χρονικό της εξερεύνησης του βαθύτερου βαράθρου της Ελλάδας*, Δελτίο Ε.Σ.Ε. 1989-1992, τομ20, σ206

¹⁰ Έλενα Λάλου, *Τα μέλη μας θυμούνται*, Speleonews τ6, 2005, σ13-17.

¹¹ Στην αποστολή συμμετείχαν οι Αβαγιανός Γιώργος και Ζούπης Κώστας. Στο βάραθρο κατέβηκε ο Ζούπης και ήταν ο πρώτος Έλληνας που πάτησε στον πυθμένα της Προβατίνας.

Ο ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. από την ίδρυσή του (1982) έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την περιοχή, με την πρώτη επίσκεψη να γίνεται αμέσως μετά την ίδρυσή του το 1982¹² από τον Κώστα Ζούπη στο βράθρο της Προβατίνας.

- Στις 8-28 Σεπτεμβρίου του 1984 έγινε η οργάνωση της πρώτης Ελληνικής σπηλαιολογικής κατασκήνωσης στο οροπέδιο της Αστράκας από τον ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.¹³ και κατάβαση στην Προβατίνα¹⁴ και το Χάσμα του Έπους.
- Η 2^η σπηλαιολογική κατασκήνωση¹⁵ στην περιοχή έγινε το 1987 μεταξύ 1-15 Σεπτεμβρίου, όπου και σε αυτή έγινε προσπέλαση¹⁶ των δύο μεγάλων βράθρων.
- 26 κ 27 Δεκεμβρίου 1987, έγινε αποστολή¹⁷ στο βράθρο Σπιάρα του Τσεπέλοβου¹⁸ (-185μ).
- Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1988 έγιναν δύο αποστολές¹⁹ από διαφορετικές ομάδες²⁰ του συλλόγου στο βράθρο της Προβατίνας. Ενώ 14-21 του ίδιου μήνα έγινε εξερεύνηση στο βράθρο τρύπα της Νύφης στο Βραδέτο, και στη σπηλιά του Στοιχειού στο Βαβούρι.
- Το 1994²¹ 29/7- 4/8 αποστολή στην Προβατίνα.
- Το 1995²² 8-16/7 αποστολή στο Χάσμα του Έπους, και εξερεύνηση στο βράθρο Πρόπασι στην Αρίστη.
- Τον Ιούνιο του 2005 αποστολή στην Πίνδο²³, κατάβαση στην Προβατίνα και τα βράθρα smigol, BLA1 και BLA2

¹² Ιάκωβος Καρακωστανόγλου, *Ερευνητική δράση (1982-2004) όπως δημοσιεύεται στο περιοδικό Κορφές του Ε.Ο.Σ. Αχαρνών*, Πίνακας, Αρχείο ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.

¹³ Πέτρος Ρωμανός, *Ελληνοβουλγαρική αποστολή συνεργασίας ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. και Β.Φ.Σ. Προβατίνα και Έπος Σεπτέμβρης 1984*, Κορφές τ50, 11-12/1984, σ20-21.

¹⁴ Στην Προβατίνα κατέβηκαν οι Ζούπης Κώστας (για δεύτερη φορά), ο Κασιμάτης Γιάννης και Ρωμανός Πέτρος όλοι μέλη του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. και τα μέλη της Βουλγαρικής Σπηλαιολογικής Ομοσπονδίας (Β.Φ.Σ) Αλεξέι Γιάλοφ, Βαλερί Πελτεκόφ, Μαρτίν Τρανεεφ Φίλιπ Φίλιποφ, Τοντορ Τοντοροφ, Βασίλι Νετκοφ†, και η Λυδία Βελίτσκοβα, η πρώτη γυναίκα που κατέκτησε το βράθρο.

¹⁵ Δ.Σ ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο., 2^η Σπηλαιολογική κατασκήνωση στην Αστράκα, Κορφές τ75, 1-2/1989, σ36-37.

¹⁶ Στην αποστολή συμμετείχαν και μέλη της σπηλαιολογικής λέσχης Ούρβιτς από την Σόφια.

¹⁷ Δημήτρης Κομπιλήρης, Βράθρο Σπιάρα Τσεπέλοβου, Κορφές , 1987

¹⁸ Στην αποστολή συμμετείχαν οι: Αναστασόπουλος Νίκος, Βουτηρόπουλος Γιώργος, Ευσταθίου Γιάννα, Κάρκου Βασιλική, και Κομπιλήρης Δημήτρης.

¹⁹ Δ.Σ ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο., 2^η Σπηλαιολογική κατασκήνωση στην Αστράκα, Κορφές τ75, 1-2/1989, σ36-37

²⁰ Τον Σεπτέμβριο οι Βουτηρόπουλος Νίκος, Βρούτσης Βαγγέλης†, και Κομπιλήρης Δημήτρης, ενώ τον Οκτώβριο οι Νικολαΐδης Στέφανος και Σπίνος Γιάννης.

²¹ ΔΣ ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο., *Προβατίνα*, Κορφές τ111, 1-2/1995, σ48.

²² ΔΣ ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο., *Χάσμα του Έπους*, Κορφές τ117, 1-2/1996, 20-21.

²³ Στέφανος Νικολαΐδης, *Αστράκα 2005*, Speleonews τ6, 2005, σ1.

Το όνομα

Στον ελληνικό σπηλαιολογικό κύκλο το σπήλαιο είναι γνωστό ως «Η τρύπα της Λυγερής». Από την έκθεση της αποστολής του 1979 δεν βγαίνει κάτι τέτοιο. Η ονομασία που δίνουν οι πρώτοι εξερευνητές είναι Ligeri²⁴ που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι ένα τοπωνύμιο της περιοχής (λιγκέρι, λίγκερη κτλ) Σε περίπτωση που όντως η ονομασία που έδωσαν ήταν της Λυγερής, είναι απορίας άξιο γιατί δεν το μετέφρασαν στα αγγλικά, κάτι ανάλογο έκαναν με το σπήλαιο Η τρύπα της Νύφης (Hole of married woman). Στην έκθεσή τους επίσης, στο σημείο που παρουσιάζουν τα πιο βαθειά βάραθρα της περιοχής, γράφουν

Tripa Ligeri (H6) -386m και ακριβώς από κάτω Tripa tis Nifis -299m, είναι προφανές ότι θα μπορούσε να γραφτεί Tripa tis Ligeris.

Στην περιοχή πάντως του σπηλαίου υπήρχε σίγουρα ανθρώπινη δραστηριότητα (βοσκοί) και ίσως την ονομασία την έδωσαν από τοπωνύμιο ή κάτι σχετικό που πήραν οι εξερευνητές από τους βοσκούς.

Τελειώνοντας, δεν αποκλείουμε η ονομασία να είναι όντως Λυγερή, έτσι και αλλιώς αυτή τελικά θα μας μείνει. Είναι ωραίο να υπάρχει ένας μύθος για την Λυγερή Βοσκοπούλα που έπεσε στο σπήλαιο και βρήκε το μαντήλι της ο αγαπητικός της στις πηγές του Βοϊδομάτη, αυτή ακριβώς είναι και η διαδρομή που εμείς επιζητούμε σαν σπηλαιολόγοι.

Ιστορικό αποστολής και οργάνωση

Η πρώτη επαφή με το σπήλαιο ήταν στις αρχές της χιλιετίας σε συζήτηση που είχα με τον φίλο σπηλαιολόγο Μανώλη Διαμαντόπουλο για την περιοχή, όπου και μου ανέφερε για το πρόβλημα της ονομασίας και την δυσκολία εντοπισμού του σπηλαίου. Κατά την διάρκεια του παγκόσμιου συνεδρίου του 2005, η γνωριμία μου με τον Trevor Faulkner ... ήταν καθοριστική. Ο Trevor Faulkner ήταν μέλος της προαποστολής του 1962, όπου και έγινε ο εντοπισμός του βάραθρου της Προβατίνας, και είχε ιδιαίτερους συναισθηματικούς δεσμούς με την περιοχή. Μαζί του είχε και αντίγραφα από διάφορες αποστολές που είχαν γίνει στην περιοχή όπου και μου έδωσε, μεταξύ αυτών ήταν και η αποστολή των Άγγλων του 1979.

Διαβάζοντας την έκθεση της αποστολής και βλέποντας την χαρτογράφηση αντιλήφθηκα ότι επρόκειτο για ένα αρκετά ενδιαφέρον σπήλαιο σχετικά εύκολο χωρίς μεγάλες τεχνικές δυσκολίες, διαβάζοντας δε και τις προοπτικές που αναφέρει η έκθεση²⁵, ότι το σιφόνι της Λυγερής είναι γεμάτο υποσχέσεις, κάνει πολύ ενδιαφέρουσα μια σπηλαιοκαταδυτική προσέγγιση του σπηλαίου.

Η ιδέα για την οργάνωση της αποστολής τριγυρίζει στο μυαλό μου εδώ και δύο χρόνια, η τελική ημερομηνία της αποστολής επικαιροποιήθηκε αρχές Απριλίου. Η αποστολή θα λάμβανε χώρα στις γνωστές ημερομηνίες του Αγίου Πνεύματος 5 έως 9 Ιουνίου (με δύο μέρες άδεια, Παρασκευή και Τρίτη). Γνωστές γιατί τις ίδιες ημερομηνίες μέλη του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. έχουν πραγματοποιήσει αρκετές ορειβατικές διαδρομές στην περιοχή τα προηγούμενα χρόνια.

Η ημερομηνία της αποστολής ανακοινώθηκε στις αρχές Μαΐου με τοιχοκόλληση στον πίνακα ανακοινώσεων του συλλόγου, και διανομή πληροφοριακού υλικού στους ενδιαφερόμενους. Έγινε γνωστοποίηση της αποστολής στο ΔΣ του συλλόγου και κατατέθηκε επιστολή με αίτηση για οικονομική επιχορήγηση της αποστολής και αγορά υλικών.

²⁴ Από την έκθεση της αποστολής (σελ 24)-six new caves were named on the expedition, the five deepest being called after local features.

²⁵ The sump of Tripa Ligeri looks promising, and it lies 1080m above the Vicos resurgence. (σελ24)

Στο έκτακτο ΔΣ που έγινε αρχές Μαΐου, εγκρίθηκε²⁶ το ποσό των 300 ευρώ για τα μουλάρια καθώς και η αγορά 200μ σκοινιού και μίας φορητής γεννήτριας ρεύματος.

Στην αποστολή δήλωσαν συμμετοχή 11 μέλη²⁷ του συλλόγου, στους οποίους και έγινε καταμερισμός και ευθυνών. Την ετοιμασία των υλικών και το μοίρασμα των σχοινιών σε σάκους ανάλογα με το βάθος την έκαναν οι Διονύσης και Αλέξανδρος, την οργάνωση των φαρμακείων (κατασκήνωσης και σπηλαίου) έκανε η Νίκη και την οργάνωση του μενού και την αγορά των τροφίμων έκανε ο Στέλιος.

Κινήσεις για την ενοικίαση των μουλαριών έγιναν από τις αρχές Μαΐου σε τηλέφωνα που μου έδωσε η Γεωργία Τάρταρη, ενός μουλαρά που είχαν χρησιμοποιήσει σε αποστολή του ΣΠΕΛΕΟ το 2004 στην Προβατίνα. Επειδή το πρόγραμμα ήταν πολύ αισιόδοξο για να πετύχει έπρεπε να ισχύσουν απαραίτητα τα παρακάτω. Το πρώτο πράγμα που χρειαζόταν ήταν έμπειροι σπηλαιολόγοι, σπηλαιολόγοι δύτες, σπηλαιολόγοι νέοι με όρεξη για μάθηση και αποστολές, και μουλάρια. Σύμφωνα με το πλάνο της αποστολής η κατασκήνωση έπρεπε να γίνει ακριβώς έξω από το σπήλαιο, επομένως η ομάδα με όλα τα υλικά έπρεπε να φτάσει έξω από το σπήλαιο.

Το βάρος των ομαδικών υλικών ήταν περίπου 130 κιλά:

28-30 kg τα σκοινιά

10-12 kg τα μέταλλα

18-22 kg η γεννήτρια (δεν αγοράστηκε)

50 kg ο καταδυτικός εξοπλισμός

40 kg τρόφιμα και εξοπλισμός κατασκήνωσης.

Για την μεταφορά τους θα χρειαζόταν ένα καλό μουλάρι²⁸ ή ακόμα καλύτερα δύο. Σε ερώτηση που έκανα στον μουλαρά από το Πάπιγκο μου είπε, *καταρχήν τώρα (αρχές Μαΐου) δεν περνάει το διάσελο γιατί έχει χιονούρες, αλλά θα μπορούσε να με πάει μέχρι την λούτσα Ρομπόζη και όχι παρά πέρα*, ζητούσε επίσης 80 ευρώ το μουλάρι. Η διαδρομή βέβαια από το Πάπιγκο μέχρι την περιοχή του σπηλαίου ήταν η πιο μακρινή και αυτή με την μεγαλύτερη υψομετρική διαφορά. Σε περίπτωση βέβαια που δεν έβρισκα μουλάρια στην περιοχή του Βραδέτου, τα μουλάρια του Πάπιγκου ήταν η μόνη λύση. Είχα αποφασίσει να πάω εγώ με τα υλικά και ίσως με ακόμα έναν από το Πάπιγκο και η υπόλοιπη ομάδα να ανέβει από το Βραδέτο που ήταν και πολύ ευκολότερα.

Η επικοινωνία που είχα με τον Μανώλη Διαμαντόπουλο (μέλος του Σ.Ε.Λ.Α.Σ. που μένει μόνιμα στην περιοχή) μου είπε ότι δεν υπάρχουν μουλάρια στο Βραδέτο, αλλά σε αποστολή που είχε κάνει η Ε.Σ.Ε. είχε βρει μουλάρια από το Τσεπέλοβο (κοντά στο Βραδέτο) από κάποιον Ηλία Τσουμάνη, τον οποίο και βρήκα μέσω του Δήμου. Σε επικοινωνία που είχα μαζί του μου είπε ότι δεν βρίσκεται στην περιοχή αλλά θα είναι εκεί το χρονικό διάστημα που θέλουμε. Ακόμη με ενημέρωσε ότι το θηλυκό άλογο που είχε

²⁶ Λόγω οικονομικής δυσκολίας του συλλόγου τα χρήματα τα έβαλα εγώ, με το σκεπτικό ότι θα τα πάρω όταν πληρωθεί το πρόγραμμα (τον Αύγουστο)

²⁷ Γεωργοπούλου Ξένια, Γεωργιάδης Γιώργος, Δέμης Γιάννης Κατσάνος Περικλής, Κεφαλιανού Νίκη, Παπαδόπουλος Διονύσης, Πουλάκης Αλέξανδρος, Πουλάκος Στέλιος, Κουμτζή Μαρία, Παναγιωτοπούλου Ελένη και Θεοδοσιάδης Θωμάς.

²⁸ Η μεταφορική ικανότητα ενός μουλαριού είναι περίπου 150 κιλά.

βοηθήσει στην αποστολή της Ε.Σ.Ε.²⁹ είχε ψοφήσει πριν από μερικούς μήνες, αλλά είχε και άλλα ζώα, «τουλάχιστον ένα και θα βρω άλλο ένα» «πάρε με προς το τέλος του μηνός για να το σιγουρέψουμε». Όπερ και εγένετο, τρεις μέρες πριν την ημερομηνία της αποστολής το σιγουρέψαμε. Ο Ηλίας μου είπε ότι την Πέμπτη θα ανέβει επάνω για να πιάσει τα ζώα (τότε δεν κατάλαβα τι εννοούσε) που ήταν αφημένα όλο τον χειμώνα ελεύθερα. Το απόγευμα της Πέμπτης που ήμασταν καθ' οδόν για το Βραδέτο με πήρε τηλέφωνο και μου είπε ότι θα είχε τελικά ένα ζώο, και με ρώτησε πόσα κιλά υπολογίζω τα υλικά που είναι για φόρτωμα στο ζώο, λέγοντας «είναι πάνω από 150 κιλά?», είναι γύρω στα 70 με 100 κιλά του είπα, οπότε τα υλικά θα πήγαιναν άνετα, θα υπήρχε κάποιος θέμα με τις σκηνές αλλά θα μοιράζαμε τις σκηνές σε κομμάτια³⁰ ανάλογα με τα άτομα που θα φιλοξενούσε η κάθε μία.

Το πρόγραμμα

Το πρόγραμμα της αποστολής ομολογουμένως ήταν λίγο αισιόδοξο και υπήρχαν δύο συνιστώσες που έπρεπε οπωσδήποτε να εκπληρωθούν ώστε η αποστολή να πετύχει τον στόχο της. Η πρώτη να πάνε όλα τα υλικά κοντά στο σπήλαιο και η δεύτερη η κατασκήνωση να γίνει έξω από το σπήλαιο³¹.

Η πρώτη συνιστώσα εκπληρώθηκε εν μέρει και θα μπορούσε να εκπληρωθεί πλήρως (αν υπήρχε λόγος τελικά για την ολοκλήρωση της αποστολής) ενώ η δεύτερη δεν εκπληρώθηκε για λόγους τους οποίους θα αναφέρω παρακάτω.

Το πρόγραμμα της αποστολής ήταν (όπως αυτό δόθηκε στα μέλη της ομάδας):

Πρόγραμμα

Πέμπτη 4 Ιουνίου

Αναχώρηση από την Αθήνα και διανυκτέρευση στο χωριό Βραδέτο.

Παρασκευή 5 Ιουνίου

Φόρτωμα ομαδικών υλικών σε μουλάρια, και ανάβαση προς την κατασκήνωση της αποστολής. Στήσιμο κατασκήνωσης, εντοπισμός σπηλαίου, ξεκίνημα αρματώματος³².

Σάββατο 6 Ιουνίου

Αρμάτωμα σπηλαίου και μεταφορά υλικών για κατάδυση³³.

Κυριακή 7 Ιουνίου

²⁹ Διαβάζοντας εκ των υστέρων δυστυχώς, την έκθεση της αποστολής της Ε.Σ.Ε. είδα ότι και αυτοί είχαν προβλήματα, με την ακαταλληλότητα των σαμαριών, και το ατίθασο των ζώων.

³⁰ Οι σκηνές που θα χρειάζονταν ήταν, δύο «δίκλινες» και «τρίκλινη» λόγω όμως κάποιου «λάθους» πήραμε μία δίκλινη παραπάνω.

³¹ Briggs Jim, *Greece '82 The Imperial College Caving Club Expedition to the Astraka Plateau, Cave & Caving*, BCRA, No 80p, 1983, σ8 κ φωτογραφία σ9.

³² Με δεδομένο ότι η κατασκήνωση θα ήταν δίπλα στο σπήλαιο και το ότι η διαδρομή μέχρι το σπήλαιο δεν ήταν μεγαλύτερη από 3-4 ώρες, υπολόγισα το αρμάτωμα του σπηλαίου να φτάσει μέχρι τα 150 με 200 μέτρα.

³³ Το πρωί θα έμπαινε μια ομάδα για το αρμάτωμα μέχρι το τέλος, θα ακολουθούσε μια ομάδα με τα υλικά κατάδυσης.

Κατάδυση, ξαρμάτωμα σπηλαίου

Δευτέρα 8 Ιουνίου

Ψαχήρι βόρειας περιοχής, κορυφή Γκαμήλας, ξεκούραση.

Τρίτη 9 Ιουνίου

Μάζεμα κατασκήνωσης, κατάβαση στο Βραδέτο ,αναχώρηση για Αθήνα.

Στόχοι της Αποστολής

Πρωταρχικός στόχος της αποστολής ήταν η κατάδυση στο σιφόνι του σπηλαίου. Η πρόταση του S. Worthington, ότι το σιφόνι υπόσχεται, ήταν το ερέθισμα. Το ότι βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο και η μεγαλύτερη πηγή της περιοχής αρκετά χαμηλά, ενίσχυσε την θέλησή μας για την αποστολή.

Βέβαια η οργάνωση μιας τέτοιας αποστολής από μόνη της ήταν ένας στόχος, ο χρόνος που θα είχαμε στην διάθεση μας ήταν λίγος. Η κατάκτηση και μόνο ενός σπηλαίου σε μεγάλο υψόμετρο είναι πρόκληση από μόνη της.

Επίσης η συμμετοχή νέων μελών του συλλόγου σε τέτοιου είδους αποστολές, η απόκτηση εμπειρίας, και η επαναδραστηριοποίηση του συλλόγου στην περιοχή, θα ήταν ένα επιπλέον κέρδος για τον σύλλογο.

Τέλος η ταυτοποίηση και εντοπισμός νέων σπηλαίων στην περιοχή νότια του Πλοσκού (περιοχή Τ από την έκθεση της αποστολής του 1979). Στην περιοχή αυτή έχουμε εντοπίσει³⁴ τρία βάραθρα σχετικά βαθειά, επίσης έχουν εντοπιστεί περίπου δέκα από δορυφορικές φωτογραφίες (Google earth).

Περιοχή

Το σπήλαιο βρίσκεται στο νομό Ιωαννίνων και στο όρος Τύμφη (Γκαμήλα), στην μεριά του Πλατό της κορυφής Αστράκα. 2680μ νότια της κορυφής 39° 56'58.66''N 20° 46'27.20'' E. Στον χάρτη της Ανάβασης, Ζαγόρι 1/50000 υπάρχει σημειωμένο βάραθρο αρκετά κοντά στην θέση αυτή, στην περιοχή που ονομάζει Νέτος, ενώ στον χάρτη της Γ.Υ.Σ. ονομάζεται Σπυροκάπα. Η ευρύτερη περιοχή είναι γνωστή για τα μεγάλα και ιστορικά βάραθρα της Προβατίνας (-405μ) και του Χάσματος του Έπους (-450μ) καθώς και του βάραθρου η τρύπα του Όρνιου (-610μ). Στην περιοχή έχουν γίνει πολλές ξένες αποστολές και πριν «ανακαλυφθεί» το πεδίο των Λευκών Όρεων ήταν το μέρος που προτιμούσαν οι ξένοι.

Το σπήλαιο

Αναλύοντας την (πολύ καλή) χαρτογράφηση του σπηλαίου βλέπουμε ότι πρόκειται για ένα σχετικά εύκολο τεχνικά σπήλαιο χωρίς πολλά μεγάλα πηγάδια, το μεγαλύτερο είναι 50μ. Αν όμως πάρουμε σκονιά ανάλογα με την χαρτογράφηση την πατήσαμε!! Υπάρχουν πάρα πολλά σημεία που χρειάζεται καταρρίχηση ή αναρρίχηση (στο ανέβασμα) που ίσως σε μια αποστολή επίσκεψης να μπορούν να προσπελαστούν από έμπειρους σπηλαιολόγους. Σε μια αποστολή εξερεύνησης και σπηλαιοκατάδυσης όπου τα φορτία θα είναι μεγάλα, σε πάρα πολλά σημεία το αρμάτωμα είναι απολύτως απαραίτητο.

³⁴ Σε πεζοπορικές διαδρομές που έχουν γίνει από μέλη του συλλόγου (Ζουρμπάκης Θεωδωρής κ Τάκης, Πετρουλάκης Νίκος, Νικολαΐδης Στέφανος, Τάρταρη Γεωργία, Θεοδοσιάδης Θωμάς, Κατσάνος Περικλής)

Χαρακτηριστικό σημείο είναι μία καταρρίχηση (αναρρίχηση) 11μ, που στην χαρτογράφηση φαίνεται ότι δεν χρειάζεται σκοινί, ενώ στην πραγματικότητα είναι δύσκολη και επικίνδυνη χωρίς αρμάτωμα.

Στο πηγάδι της εισόδου υπάρχει χιονούρα η οποία κρατάει μέχρι και τον Αύγουστο. Σε περιόδους με πολλά χιόνια μια αποστολή που θα πάει νωρίς το καλοκαίρι ίσως να δυσκολευτεί, εφόσον μετά το πρώτο πηγάδι υπάρχει μικρή τρύπα που ίσως κλείσει με χιόνι. Τουλάχιστον στην αρχή υπάρχουν αρκετά σαθρά σημεία.

Το αρμάτωμα του σπηλαίου είναι εύκολο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλά καρφιά των προηγούμενων αποστολών. Υπάρχουν καρφιά σπίτ (αυτοτρυπώμενα) που είναι αρκετά σκουριασμένα, εμείς τα χρησιμοποιήσαμε (ανοίγοντάς τα με κολαούζο) και βιομηχανικά³⁵ καρφιά όχι τόσο σκουριασμένα. Μέχρι το σημείο που φτάσαμε βάλαμε μόνο έντεκα καρφιά. Το νερό που συναντούμε μέσα στο σπήλαιο είναι αρκετό, αλλά όχι τόσο που να προκαλεί πρόβλημα³⁶, σε πολλά σημεία υπάρχει ροή νερού στα τοιχώματα χωρίς να πέφτει επάνω στο σπηλαιολόγο. Υπάρχει μια λίμνη³⁷ στην αρχή, και μια λίμνη στα -150μ που περνιέται εύκολα με αντιστήριξη στα τοιχώματα.

Οδοιπορικό

Η αποστολή ξεκίνησε περίπου στις 6 το απόγευμα της Πέμπτης με την αναχώρηση με το αυτοκίνητό μου μαζί με την Ξένια και τον Γιώργο, ενώ αργότερα ξεκίνησαν οι Διονύσης με την Νίκη και το αυτοκίνητό της και ο Αλέξανδρος με τον Στέλιο και το αυτοκίνητό του. Στο Βραδέτο φτάσαμε (η πρώτη ομάδα) δύο τα χαράματα και μέχρι τις τέσσερις έφτασαν και οι υπόλοιποι. Εκεί βρήκαμε τα μέλη του συλλόγου Ζουρμπάκη Θωδωρή και Τάκη μαζί με φίλους τους, όπου και θα έκαναν και αυτοί την Παρασκευή παραπλήσιο δρομολόγιο με σκοπό την κατασκήνωση για τρεις μέρες στην περιοχή της Δρακόλιμνης.

Οκτώ η ώρα το πρωί ήταν ένα αρκετά βάρβαρο ξύπνημα ιδίως για αυτούς που κοιμήθηκαν μετά τις 4 τα χαράματα. Έπρεπε όμως να ετοιμαστούμε γιατί είχαμε ραντεβού με τον μουλαρά στις εννιά στην τοποθεσία Αυγερινός³⁸. Πράγμα που έγινε εννέα παρά ήμασταν στο ραντεβού, αφού περιμέναμε να περάσει το ακαδημαϊκό σαράντα πεντάλεπτο, προσπάθησα να επικοινωνήσω με τον μουλαρά, πράγμα που κατέστη αδύνατον μιας και το τηλέφωνό του φαινόταν να είναι εκτός δικτύου. Κατά τις δώδεκα και μισή (και αφού είχαν αρχίσει οι μαύρες σκέψεις για την πορεία της αποστολής), δέχθηκα τηλεφώνημα από τον μουλαρά, ότι βρίσκεται κάπου στο μονοπάτι από το Τσεπέλοβο προς Αυγερινό με ένα τελικά ζώο (αρσενικό άλογο) το οποίο από ό,τι κατάλαβα από τα λεγόμενά του ήταν αρκετά ατίθασο. Μετά από αναμονή μιάμισης ώρας ακόμη εμφανίστηκε ο μουλαράς ή Ηλίας Τσουμάνης μαζί με το άλογό του που φορούσε ένα παμπάλαιο και χαλασμένο σαμάρι.

³⁵ Η εντύπωση που μας δόθηκε ήταν ότι τα καρφιά αυτά είχαν μπει στην αποστολή της Ε.Σ.Ε. που έγινε το 2006. Σε συζήτηση που είχα με τον Φ Έλληνα μου είπε ότι και αυτοί είχαν χρησιμοποιήσει σπίτ, και ότι τα βιομηχανικά καρφιά πρέπει να ήταν από μια αποστολή Ιταλών σπηλαιολόγων που δεν ξέρουμε πότε έγινε και τι αποτελέσματα είχε.

³⁶ Αυτά μέχρι το σημείο που φτάσαμε(-150μ)

³⁷ Αυτή η λίμνη βρίσκεται στα -20μ περίπου και προς την δεύτερη είσοδο του σπηλαίου. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως τροφοδότης πόσιμου νερού σε περίπτωση που γίνει αποστολή το "βαθύ" καλοκαίρι.

³⁸ Βρίσκεται δίπλα στον Μέγα Λάκκο σε υψόμετρο 1740μ, και είναι το υψηλότερο σημείο που μπορεί να προσεγγίσει το αυτοκίνητο(με εύκολο χωματόδρομο 2χλμ). Από εκεί αρχίζει το μονοπάτι προς τα ψηλά.

Την ίδια ώρα έφτασε στο σημείο και η ομάδα των φίλων ορειβατών (με δύο μέλη του ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.) που θα έκανε περίπου την ίδια διαδρομή με εμάς. Το φόρτωμα του αλόγου ήταν τελικά μια δύσκολη υπόθεση (λόγω και του ακατάλληλου του σαμαριού). Το άλογο δεν μπόρεσε να πάρει όλα τα υλικά, έτσι αναγκαστήκαμε να αφήσουμε τα υλικά της κατάδυσης στα αυτοκίνητα με σκοπό να μας τα φέρει την επόμενη ημέρα, ενώ αρκετά ομαδικά υλικά φορτώθηκαν στα μέλη της αποστολής (κυρίως τρόφιμα). Ενώ έγινε το ξεκίνημα πήραμε λάθος μονοπάτι (δεν μπορούσε το άλογο να περάσει από εκεί και έπεσε μία φορά) αναγκαστήκαμε να γυρίσουμε για να ακολουθήσουμε το μονοπάτι που έρχεται από το Τσεπέλοβο. Εγώ με τον Γιώργο συνεχίσαμε το μονοπάτι του Βραδέτου με σκοπό να συναντήσουμε την υπόλοιπη ομάδα στο σημείο που ενώνουν τα μονοπάτια. Η τελική ώρα αναχώρησης ήταν περίπου στις 15.00 περίπου.

Η διαδρομή παρόλο που ήταν σχετικά μικρή και εύκολη³⁹, έγινε μια μικρή οδύσσεια⁴⁰ για τους περισσότερους από εμάς. Μικροατυχήματα (με σημαντικότερο την ανατροπή του αλόγου και το παραλίγο πλάκωμα της Νίκης από αυτό) που συνέβησαν στην διαδρομή επιβράδυναν σημαντικά την πορεία μας. Φτάνοντας στο σημείο διασταύρωσης του κυρίως μονοπατιού με το μονοπάτι που πηγαίνει προς την τρύπα της Λυγερής, πήρα την απόφαση⁴¹ για συνέχιση της πορείας προς την Λούτσα Ρομπόζη όπου και φτάσαμε κατά τις 20.00. Αμέσως ξεκίνησε το στήσιμο της κατασκήνωσης και η ετοιμασία του βραδινού. Στον Ηλία (μουλαράς) δόθηκαν τα κλειδιά του αυτοκινήτου του Στέλιου (όπου είχαν αποθηκευτεί τα υλικά για την κατάδυση) για να τα φέρει την επόμενη μέρα.

Την επόμενη μέρα ένα πρωινό ξύπνημα (παρόλη την κούραση) ήταν απαραίτητο, πρώτον για τον εντοπισμό του σπηλαίου και της διαδρομής προς αυτό αλλά το κυριότερο για τον εντοπισμό της δεύτερης ομάδας⁴², οι οποίοι δεν ήξεραν την αλλαγή στο πρόγραμμα ούτε και το μονοπάτι προς το σπήλαιο. Τελικά μετά από δίωρο περίπου εντόπισα την δεύτερη ομάδα (η οποία ήταν καταφανώς κουρασμένη και χαμένη) τους έστειλα στην κατασκήνωση βάσης και συνέχισα για τον εντοπισμό της διαδρομής προς το σπήλαιο. Με την επιστροφή μου στην κατασκήνωση άρχισε και ετοιμασία της πρώτης ομάδας⁴³ για τον εντοπισμό του σπηλαίου και το αρμάτωμα του μισού σπηλαίου.

Ο εντοπισμός του σπηλαίου έγινε γρήγορα⁴⁴. Για το αρμάτωμα χωριστήκαμε σε δύο ομάδες, η πρώτη ομάδα⁴⁵ θα αρμάτωνε μέχρι τα -150μ και η δεύτερη⁴⁶ μέχρι τα -250μ. Τελικά το αρμάτωμα έγινε

³⁹ Σε κανονικές συνθήκες η διαδρομή γίνεται σε τρεις ώρες.

⁴⁰ Πολλά από τα μέλη λόγω της έλλειψης εμπειρίας σε τέτοιες αποστολές, είχαν πολύ βαριά σακίδια τα οποία έγιναν βαρύτερα με τα επιπλέον που φορτώθηκαν (του αλόγου).

⁴¹ Η απόφαση πάρθηκε βλέποντας την κούραση των μελών της αποστολής την κατάσταση του μονοπατιού προς το σπήλαιο (πολύ δύσβατο και ακατάλληλο για αυτό το άλογο και το σαμάρι) αλλά σταθμίζοντας και άλλες παραμέτρους πχ έλλειψη πηγής νερού κοντά, το προχωρημένο της ώρας κλπ.

⁴² Η δεύτερη ομάδα αποτελούταν από τους: Δέμη Γ, Κατσάνο Π, Κουμτζή Μ και Παναγιωτοπούλου Ε. Προβλήματα στην δουλειά τους δεν τους επέτρεψαν να ξεκινήσουν την ίδια μέρα με εμάς.

⁴³ Θεοδοσιάδης Θ, και Παπαδόπουλος Δ ομάδα αρματώματος μέχρι τα -100μ περίπου. Η δεύτερη ομάδα από τους Γεωργοπούλου Ξ, Γεωργιάδη Γ και Κεφαλιανού Ν για αρμάτωμα μέχρι τα -150μ. Μαζί με την ομάδα ήρθε και ο Πουλάκος Σ. όπου και βοήθησε στην μεταφορά των υλικών και τον εντοπισμό του σπηλαίου.

⁴⁴ Σε αυτό βοήθησε πολύ ο Στέλιος που είχε μελετήσει πολύ καλά τους χάρτες και την έκθεση της αποστολής. Με το που φτάσαμε στο διάσελο εντοπίσαμε από ψηλά την δίδυμη λίμνη (λούτσα) που ανέφερε η έκθεση. Το σπήλαιο έπρεπε να είναι 200μ δυτικά από αυτή, όπως και ήταν.

⁴⁵ Αποτελούμενη από τον Θωμά και τον Διονύση.

μέχρι τα πρώτα 150μ και η επιστροφή στην κατασκήνωση έγινε νωρίς το βράδυ. Όλα τα υλικά τα αφήσαμε στο σπήλαιο έξω με σκοπό να συνεχίσουμε την επόμενη μέρα. Στην κατασκήνωση και μετά από συζήτηση με τον Περικλή και τον Γιάννη αποφάσισα⁴⁷ την διακοπή της αποστολής. Την επόμενη μέρα (Κυριακή) ο Γιάννης με τον Περικλή θα πήγαιναν να ξαρματώσουν το σπήλαιο και θα μετέφεραν τα υλικά στην κατασκήνωση, με την βοήθεια του Στέλιου. Οι υπόλοιποι θα πηγαίναμε εκδρομή μέχρι την Δρακόλιμνη.

Στην επιστροφή έγινε έρευνα πεδίου στην «βόρεια περιοχή», περιοχή που ονομάστηκε από μένα και βρίσκεται νότια του βουνού Πλοσκόκ ή Βαρελάκι και οι χάρτες Γ.Υ.Σ. και Ανάβασης το αναφέρουν σαν Κατσαντώνη. Στην περιοχή αυτή είχε γίνει εντοπισμός σπηλαίων⁴⁸ αναλύοντας δορυφορικές φωτογραφίες και έγινε ταυτοποίηση σε δύο από αυτά. (T 23, Tripa pago palati, T4, Tripa rou kitazei tee Gamilla)

Με την επιστροφή προς την κατασκήνωση βρήκαμε τους υπόλοιπους που είχαν ξαρματώσει το σπήλαιο και πήγαμε να φέρουμε τα υπόλοιπα υλικά (τα περισσότερα ήταν τα ατομικά μας υλικά). Το πρωί της Δευτέρας ξεκίνησε το μάζεμα και η τακτοποίηση των υλικών⁴⁹ για την επιστροφή (είχε ειδοποιηθεί ο Ηλίας να είναι το πρωί στην κατασκήνωση). Περιμένοντας να έρθει ο Ηλίας προσπαθήσαμε να σουλουπώσουμε την καλύβα που φιλοξένησε το μαγειρείο μας αυτές τις μέρες. Αυτή τη φορά ο Ηλίας ήρθε με το ίδιο άλογο αλλά με καλύτερο σαμάρι, πράγμα που διευκόλυνε πολύ το φόρτωμα του ζώου.

Κατά την επιστροφή υπήρξε πάλι το πρόβλημα με το άλογο όπου σε πολλά σημεία αρνούταν να περάσει, πράγμα που μας δυσκόλεψε αφάνταστα αλλά και προκάλεσε αρκετά μικροατυχήματα⁵⁰ στα μέλη⁵¹ της αποστολής με σημαντικότερο (όπως αποδείχτηκε το βράδυ) της Ξένιας⁵². Περίπου το μεσημέρι φτάσαμε στο σημείο που είχαμε αφήσει τα αυτοκίνητα (Αυγερινό), αφού φορτώσαμε τα αυτοκίνητα και αποχαιρετίσαμε⁵³ τον Ηλία ξεκινήσαμε για το Σκαμνέλι για μία επίσκεψη στα Πελασγικά τείχη⁵⁴, και φαί στο Τσεπέλοβο. Αργά το απόγευμα η Ελένη με τον Γιάννη και την Μαρία έφυγαν για Αθήνα και ο Περικλής για Άρτα. Ο Στέλιος πήγε την Ξένια και τον Γιώργο στο νοσοκομείο στα Γιάννενα όπου και διανυχτέρευσαν σε ξενοδοχείο, οι υπόλοιποι κοιμήθηκαν στο Βραδέτο. Την Τρίτη τα άτομα του Βραδέτου έκαναν βόλτα

⁴⁶ Αποτελούμενη από την Νίκη την Ξένια και τον Γιώργο.

⁴⁷ Το χρονοδιάγραμμα της αποστολής είχε πάει πολύ πίσω: ενώ σύμφωνα με το πρόγραμμα η κατασκήνωση έπρεπε να είναι έξω από το σπήλαιο και από την πρώτη μέρα (Παρασκευή) το απόγευμα έπρεπε να είχε αρματωθεί 150μ του σπηλαίου, και το Σάββατο να συνεχιζόταν το αρμάτωμα και να ξεκινούσε η μεταφορά των υλικών κατάδυσης, βρισκόμασταν Σαββάτο απόγευμα, μία ώρα μακριά από το σπήλαιο και έχοντας αρματώσει 150μ, όσο για τα υλικά κατάδυσης ήταν ακόμα στο μονοπάτι προς την κατασκήνωση. Ακόμα πολλά από τα μέλη της αποστολής ήταν πολύ κουρασμένα (μέλος της αποστολής δεν το κούνησε από την κατασκήνωση λόγω κούρασης) και τυχόν συνέχιση της αποστολής μπορεί να επέφερε κινδύνους που δεν θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε.

⁴⁸ Francis Peter, Astraka Expedition, Cave & Caving No 10, 1980 σ28.

⁴⁹ Μέσα στην καλύβα αφήσαμε μεγάλη ποσότητα φαγητού, κονσέρβες, φρυγανιές, γάλατα κλπ.

⁵⁰ Ήδη από το πρώτο κατέβασμα του μονοπατιού το άλογο «μουλάρωσε» και δεν πήγαινε πουθενά, αυτό μας ανάγκασε να το σπρώχνουμε και να το τραβάμε, φορτωμένοι και πολλές φορές εκτός μονοπατιού, πράγμα πολύ επικίνδυνο αλλά και τρομερά κουραστικό.

⁵¹ Ο Διονύσης στην φτέρνα και ο Γιώργος στο δάκτυλο του δεξιού χεριού.

⁵² Σε μία από τις πολλές προσπάθειες για την προώθηση του αλόγου, η Ξένια είχε μια πτώση με αποτέλεσμα τον τραυματισμό της στο σημείο του αστραγάλου, που την ταλαιπώρησε για δύο μήνες. Το πόσο σοβαρός ήταν ο τραυματισμός φάνηκε το βράδυ που πήγε στο νοσοκομείο των Ιωαννίνων.

⁵³ Μετά από πολύ σκέψη του έδωσα 150 ευρώ, πράγμα που και αυτός το δέχτηκε με ευχαρίστηση.

⁵⁴ Υπάρχει ένα σημείο μάλλον με αρχαιότητες σε μορφή τείχους, αλλά το πιο ενδιαφέρον της περιοχής είναι ο γεωλογικός σχηματισμός μορφής Λαπιάζ μοναδικός στην Ελλάδα.

μέχρι την τοποθεσία Μπελόη και το γεφύρι του Κοκόρου. Η επιστροφή στην Αθήνα έγινε αργά το βράδυ αφού συναντήσαμε τα παιδιά στα Γιάννενα, σταματήσαμε και για ένα λουτρό στις Θερμοπόδες.

Την επόμενη φορά....

Στις προθέσεις μου είναι η επανάληψη της αποστολής το 2010 πάλι την ίδια περίοδο με καλύτερη οργάνωση αυτή την φορά και περισσότερες μέρες στην διάθεσή μας. Παρακάτω θα παραθέσω τι πρέπει να προσέξουμε και να λάβουμε υπόψη για την επίτευξη των σκοπών της επόμενης αποστολής.

- Ημερομηνία της αποστολής. Νομίζω ότι και η επόμενη αποστολή πρέπει να γίνει νωρίς το καλοκαίρι για δύο λόγους. Πρώτον, στην περιοχή του σπηλαίου δεν υπάρχουν κοντά πηγές νερού, σε αποστολή τον Αύγουστο θα έχουμε δυσκολίες στην εύρεση πόσιμου νερού που θα πρέπει να το φέρνουμε από μακριά. Ενώ αυτή την εποχή θα μπορούμε να παίρνουμε νερό ακόμα και από την χιονούρα και τις λίμνες που υπάρχουν στο σπήλαιο. Βέβαια το νωρίς έχει και κινδύνους με σημαντικότερο τον καιρό. Επίσης το τριήμερο του Αγίου Πνεύματος πέφτει στο τέλος Μαΐου, ακόμα πιο νωρίς δηλαδή. Και δεύτερον, αρχές Ιουνίου ανεβαίνουν στα αλπικά λιβάδια οι βοσκοί της περιοχής με τα ζώα τους, έχουμε ακούσει αλλά και έχω ίδια άποψη για τις επιθέσεις που έχουν δεχθεί πεζοπόροι από τσομπανόσκυλα-φύλακες των κοπαδιών.
- Διάρκεια αποστολής. Η επόμενη αποστολή πρέπει να έχει μεγαλύτερη διάρκεια, οι πέντε μέρες-τρεις καθαρές για το σπήλαιο- δεν φτάνουν. Θα μπορούσε η αποστολή να ξεκινήσει από Παρασκευή απόγευμα (μετακίνηση των σπηλαιολόγων στο σημείο πεζοπορίας), το πρωί του Σαββάτου μεταφορά των υλικών και προσέγγιση του σπηλαίου, στήσιμο κατασκήνωσης. Τις επόμενες ημέρες μέχρι την Πέμπτη η «καθαρή» αποστολή και Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή η επιστροφή. Αυτό βέβαια προϋποθέτει άδεια τουλάχιστον τεσσάρων ημερών από τα μέλη της αποστολής -δύσκολο για μη «επαγγελματίες» σπηλαιολόγους-
- Μεταφορά υλικών. Πρέπει πλέον να εξασφαλιστεί η μεταφορά των υλικών στο σπήλαιο χωρίς κόπο και με ασφάλεια. Οι σκέψεις που υπάρχουν είναι: α) ενοικίαση ζώων από το Πάπιγκο. Στο Πάπιγκο υπάρχει μουλάρης που έχει ζώα και μπορεί να μεταφέρει μεγάλων όγκο υλικών. Έχει δουλέψει για πολλές αποστολές στην Προβατίνα και το Χάσμα του Έπους καθώς και μεταφορά προμηθειών για το καταφύγιο της Αστράκας. Τα μόνα προβλήματα που υπάρχουν σε αυτή τη λύση είναι ότι το σπήλαιο είναι αρκετά μακριά από το Πάπιγκο, και υπάρχει πιθανότητα οι χιονούρες στο μονοπάτι (η ημερομηνία της αποστολής συμβάλει σε αυτό) να εμποδίσουν την προώθηση των ζώων. β) εύρεση ζώων από το Βραδέτο. Μπορεί ο Ηλίας να είναι καλό και φιλότιμο παιδί και να υπερέβαλε εαυτόν κατά την αποστολή, αλλά τα ζώα του είναι ακατάλληλα για την μεταφορά. Κατά την αναμονή μας στο σημείο συναντήσεως με τον Ηλία, γνωρίσαμε κάτοικο⁵⁵ της περιοχής που έχει μουλάρια και μας είπε ότι θα μπορούσε να μας βοηθήσει στην μεταφορά την επόμενη φορά. Πρόβλημα σε αυτή τη λύση είναι ότι ίσως δεν μπορεί την περίοδο που θέλουμε μιας και είναι νωρίς και για αυτόν (συνήθως οι βοσκοί ανεβαίνουν το πρώτο δεκαήμερο του Ιουνίου). γ) Μεταφορά υλικών με ελικόπτερο. Κατά την αποστολή που έγινε στην περιοχή του Αμάρυνθου Κονίτσης, ο οδηγός που μας πήγε στο σπήλαιο μας ανέφερε ότι στην Κόνιτσα υπάρχει Ελικόπτερο που κάνει τουριστικές πτήσεις πάνω από το όρος Τύμφη με 40 ευρώ το άτομο. Ήδη

⁵⁵ Σε αυτόν ανήκουν πολλές από τις αγελάδες που βρήκαμε να βόσκουν στην λούτσα Ρομπόζη. Μας είπε «να πω στον Αλβανό να σελώσει μερικά μουλάρια να μεταφέρει τα υλικά σας.»

από την πρώτη αποστολή υπήρξαν σκέψεις⁵⁶ για μίσθωμα ελικοπτέρου, αλλά κρίθηκε ασύμφορο. Η ύπαρξη ελικοπτέρου στην Κόνιτσα και η μεταφορά με αυτό των υλικών (ακόμα και μελών της αποστολής) με χαμηλό μίσθωμα είναι αρκετά δελεαστική. Τα προβλήματα που μπορεί να υπάρξουν είναι: να μην δεχτεί ο οδηγός να μεταφέρει τα υλικά, το μίσθωμα να είναι μεγάλο, και να μην μπορεί να πετάξει στην περιοχή⁵⁷.

- Μέλη της αποστολής. Στην αποστολή μπορούν να συμμετέχουν σχεδόν όλα τα μέλη του συλλόγου, με κάποιες προϋποθέσεις βέβαια. Πρώτα από όλα πρέπει να υπάρχει καλή φυσική κατάσταση, και γνώση των προσωπικών δυνατοτήτων του κάθε ενός. Το σχετικά μεγάλο υψόμετρο αλλά και το απομακρυσμένο σπήλαιο προϋποθέτει άτομα που έχουν γνώση⁵⁸ τουλάχιστον από πεζοπορία και κατασκήνωση σε βουνό. Επιβάλλεται επίσης να υπάρχει πολύ καλή γνώση τεχνικών κάθετης σπηλαιολογίας τουλάχιστον από τα άτομα που θα εμπλακούν στην εξερεύνηση του σπηλαίου. Σημαντικό επίσης είναι η συμμετοχή σπηλαιολόγων που να μπορούν να καταδυθούν στο σιφόνι του σπηλαίου, από τον αριθμό τους εξαρτάται και η συνέχιση⁵⁹ της εξερεύνησης πέρα από αυτό. Παρότι είμαι υπέρμαχος των αποστολών με δικές μας δυνάμεις και νομίζω ότι έχουμε το έμπιστο υλικό για την ολοκλήρωσή της, δεν βλέπω αρνητικά την συμμετοχή σε αυτή μελών από άλλους συλλόγους, και πιστεύω ότι πρέπει να ζητηθεί η συμμετοχή τους σε αυτή. Υπάρχουν αξιόλογοι σπηλαιολόγοι⁶⁰ με μεγάλη εμπειρία σε τέτοιου είδους αποστολές και σπηλαιολόγοι⁶¹ με μεγάλη γνώση της περιοχής, καθώς και σπηλαιοδύτες⁶² που μπορούν να καταδυθούν σε αυτό το υψόμετρο και αυτό το βάθος.

⁵⁶ Την έρευνα έκανε ο Γεωργιάδης Γιώργος. Το μίσθωμα ήταν περίπου 1500 ευρώ την ώρα, με σημείο απογείωσης την Αθήνα. Δεν βρέθηκε κάτι αντίστοιχο στο αεροδρόμιο των Ιωαννίνων.

⁵⁷ Ο Περικλής Κατσάνος, κάνοντας χριστουγεννιάτικες διακοπές στην Κόνιτσα, έμαθε ότι υπάρχει απαγόρευση των πτήσεων πάνω από το βουνό με την αιτιολογία ότι είναι εθνικός δρυμός. Νομίζω όμως ότι η περιοχή του σπηλαίου είναι έξω από τα όρια.

⁵⁸ Ο καθένας πρέπει να μπορεί να μεταφέρει τα δικά του πράγματα, τίποτε παραπάνω (έξτρα φαγητό, κονσέρβες, πατατάκια, επιπλέον ρούχα, κ.α.) και τίποτε λιγότερο (αδιάβροχο, ζεστά ρούχα, σακιδιάκι 20 λίτρων κ.ά).

⁵⁹ Το να περάσει ένας σπηλαιοδύτης και να δει ότι το σπήλαιο συνεχίζει, δεν είναι επαρκές. Μιας και είναι απαγορευτική η εξερεύνηση του σπηλαίου μετά το σιφόνι από έναν σπηλαιολόγο.

⁶⁰ Οι πρώτοι που μου έρχονται στο μυαλό χωρίς να αποκλείω και πολλούς άλλους που υπάρχουν και δεν τους γνωρίζω: Αδαμόπουλος Κ, Μπάτος Μ από τον Σ.Ε.Λ.Α.Σ, Πασπαλιάρης Ν, Λουκίδης Α από τον Φ.Ο.Σ., Σουρλατζής από τον ΣΠ.Ο.Κ.

⁶¹ Ο Φάνης Έλληνας (Ε.Σ.Ε.) που έχει οργανώσει αποστολή στο σπήλαιο, Ο Διαμαντόπουλος Μανώλης που ξέρει το βουνό και έχει κατέβει σε όλα τα μεγάλα σπήλαια της περιοχής.

⁶² Ο Αναστασόπουλος Γρηγόρης (ΣΠ.Ο.Κ.), Ο Μητσάκης Νίκος (Σ.Ε.Λ.Α.Σ), ο Καζαής Ηλίας (Σ.Ε.Λ.Α.Σ)

Βιβλιογραφία

- Σταμάτης Κίρδης, *Τα βάραθρα των Ζαγοριών*, Κορφές, 2000, σ62-64.
- Waltham A. C., *The caves and Karst of Astraka, Greece*, Trans, BCRA Vol5 n1 pp.1-12, March 1978.
- Andrew Pavel , *Σχέδιο χάρτη : Σπήλαια που βρέθηκαν το 1975, νότια του Πλατό της Αστράκας στην περιοχή της Τύμφης, ΒΔ Ελλάδα*, DESCENT 45p, (20/8/2975).
- Sheffield University Speleological Society, *Expedition to the Tymphe mountains, Greece*, 1979.
- Brooks Phil, *The abbatoir experience*, Cave & Caving, BCRA, No 49, 1990.
- Briggs Jim, *Greece '82 The Imperial College Caving Club Expedition to the Astraka Plateau*, Cave & Caving, BCRA, No 80p, 1983.
- Francis Peter, *Astraka Expedition*, Cave & Caving No 10, 1980.
- <http://cucc.survex.com/archive/jnl/1965/pindus.htm> , CUCC Journal 1965 pp 4-8
Cambridge University caving club expedition to the Pindus Mountains, Greece, 1962.
- <http://cucc.survex.com/archive/jnl/others/crgn87.htm> , CAMBRIDGE EXPEDITION TO THE PINDUS MOUNTAINS, GREECE, 1962, Cave Research Group of G.B. Newsletter, No. 87, Mar. 1963, pp 1-5 ,
- Έλληνας Φάνης, *ΑΣΤΡΑΚΑΝ 2006 Εξερευνητική αποστολή στην Αστράκα 31 Ιουλίου έως 14 Αυγούστου 2006*, http://www.ese.edu.gr/default.asp?V_DOC_ID=2561 .
- Pollack John, *NSS team brings SRT expertise to Europe's pots*, Descent no26 1974.
- Pollack John , *S.R.T. DEEP PIT EXPERTISE 1973*, NPC Bulletin 1975,
<http://www.pennine.demon.co.uk/NPC/1975/DEEPFIT.HTM>
- Παραγκαμιάν Καλούστ, *Βάραθρο «Τάφος στα Πετραδολάκια» Ανωγείων Μυλοπόταμου Κρήτης Το χρονικό της εξερεύνησης του βαθύτερου βάραθρου της Ελλάδας*, Δελτίο Ε.Σ.Ε. 1989-1992,τομ20.
- Αβαγιανός Γεώργιος, *Τελευταίες επιτυχίες της υποβρύχιας σπηλαιολογίας και εξερεύνησης μεγάλων βάραθρων*, Δελτίο Ε.Σ.Ε. 1981-1982 τομ18, σ557.
- Νικολαΐδης Στέφανος, *Αστράκα 2005*, Speleonews τ6, 2005,.
- Λάλου Έλενα, *Τα μέλη μας θυμούνται*, Speleonews τ6,2005.
- Τζιμούρτης Γιάννης, *Στο μοναδικό Χάσμα του Έπους*, Περιοδικό ΕΝΑ.
- 460 μ κάτω από τη Γή, Έθνος, 6-5-1995.